УДК 001:1

Нелінейнае здумленне і яго роля ў сучаснай навуцы

Анцыповіч М. В.
Беларускі нацыянальны тэхнічны ўніверсітэт

Сваімі ідэйнымі каранямі культура нелінейнага здумлення пачынаецца з гісторыка-філасофскіх дыскусій кшталту, апазіцый: "космас-хаос", "лад-безладдзе", "дэтэрмінізм-індэтэрмінізм", "матэрыя-дух", "жывое-нежывое" і г. д. Гістарычна парадыгма нелінейнага здумлення вынікае з нелінейных навуковых падыходаў у матэматыцы і тэрмадынаміцы і выкрышталізоўваецца ў значнай ступені дзякуючы асэнсаванню прынцыпа неакрэсленасці, які з'яўляецца ні выпадковым (ньютанаўская фізіка), ні абсалютным (квантавая фізіка). Парадыгма нелінейнага канчакова ўсталёўваецца як антытэза лінейнаму здумленню ў другой палове XX ст. Менавіта ў гэты час выяўляецца, што нелінейныя падыходы найбольш адэкватна апісваюць навакольны свет, а нелінейнасць з'яўляецца ўніверсальнай яго ўласцівасцю. Нелінейная метадалогія спрыяе пераадольванню разрываў паміж прыродазнаўчымі, тэхнічнымі і сацыяльна–гуманітарнымі навукамі і разглядаецца як галоўны метадалагічны апарат комплексу навук, які і прэтэндуе на статус трансдысцыплінарнай навуковай метадалогіі XXI ст. На сучасны момант культура навуковага здумлення канцэнтруе ўвагу сваіх прыхільнікаў на дыхатоміі "дэтэрмінавана-стахістычна", якая прысутнічае ў ва ўсіх сферах свету нелінейнай структурнасці, што эвалюцыянуюць блізка да хаоса.Сінергетычны падыход дазваляе аб'яднаць класічную і некласічную парадыгмы і адлюстроўвае заканамернасць існавання і самазмянення незалежных адзін ад другога стыляў здумлення. Поруч з апісаннем працэса здумлення як такога, сінергетычны падыход ўскрывае абставіны таго, што грамадска-гістарычная сітуацыя можа выступаць толькі атрактарам, умовай нелінейнай і супярэчлівай трансфармацыі ўсёй шматстайнасці стыляў і форм здумлення, але не яе асновай. Апошняя ўзнікае на падмурку архетыпаў, якія ўтрымліваюцца ў калектыўным безсвядомым, праз іх перавод з ірацыянальнага ўзроўня ў рацыянальны. Нелінейная метадалогія прапануе новы – нелінейны ідэал рэальнасці і спрыяе фарміраванню палажэнняў новага навуковага светапагляду, заснаванага на ўсвядамленні татальнай нелінейнасці ў Сусвеце. Сведчаннем (і адначасова вынікам) пашырэння дадзенай парадыгмы стала апазіцыя прынцыпаў лінейнасці і нелінейнасці ў шматлікіх сферах сучасных навуковых ведаў. У кантэксце сістэмнага падыходу выяўляецца, што працэсы ў фізічных, хімічных, біялагічных і сацыяльных сістэм заўсёды нелінейныя. Такое становішча – гэта не выключныя моманты ў існаванні асобных складаных сістэм, а

прыродны напрамак іх эвалюцыі і ўнутранай дынамікі. Парадыгма нелінейнага зрумлення мае значны крэатыўны патэнцыял для працэсу ўзнікнення навуковых інавацый і навукаёмістых тэхналогій. Усеагульнае развіццё апасродкуецца складанымі ўзаемасувязямі чалавека і тэхнікі і ўтрымлівае характар зваротнай сувязі.

УДК 001. 895

Конструктивная методология и культуротворчество

Старжинский В.П.
Белоруский национальный технический университет

Понятие «конструктивная методология» (КМ) вводится для того, чтобы дифференцировать методологию в сфере познания и проектирования. КМ – это методология созидательной деятельности, которая основывается на проектировании, конструировании своего объекта и предполагает неклассическую рациональность, в которой субъект конструирует объект. Сфера действия КМ – созидание культурных артефактов, культуротворчество, а ее основной метод – моделирование. Модель рассматривается расширительно как когнитивный артефакт - не только отражение или копия некоторого состояния дел, но и репрезентация будущей практики. Культуротворчество предполагает расширение сферы действия процесса творчества на все виды освоения человеком мира, а не только интеллектуального познания. Кроме того, этот процесс культуротворчества распространяется на созидание самого субъекта.

КМ синтезирует теорию и практику в виде построения концептуальной и инструментальной моделей, в которой репрезентируется культуротворчество.

Создавая концептуальную модель культуротворчества, следует описать систему концептов, которые составляют основу не только проектирования и конструирования артефактов культуры - инноваций, но и практики образования личности в культуре посредством творчества. Концептуальная модель может быть построена посредством дескриптивного описания культуротворчества в пространстве понятий: культура, креативность, творчество, инновация, образ культуры, наука с позиций культуры, культура в научном дискурсе, культура и личность, механизмы усвоения культуры.

Инструментальная модель представляет собой систему регламентаций и средств, релятивных поставленной задаче (целям). Именно поэтому концептуальная модель выступает в качестве обоснования инструментальной модели.